

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
EMBASSY OF GREECE IN BUCHAREST
OFFICE FOR ECONOMIC AND COMMERCIAL AFFAIRS
Bd. Pache Protopopescu 1-3, Sector 2, 021403 Bucharest, Romania
Tel: 004 021 210 07 48, 021 211 57 24 Fax: 004 021 211 98 93
E-mail: ecocom-bucharest@mfa.gr Website: www.agora.mfa.gr

Η ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

*Υπεύθυνος Έκδοσης: Ιωάννης Μάρκος-Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Έρευνα - Σύνταξη: Ανδρονίκη Λιακοπούλου, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄
Καταγραφή υλικού: Νίκος Παπαθεοδώρου, Φοιτητής σε πρακτική άσκηση*

Βουκουρέστι, Φεβρουάριος 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Παρουσίαση κλάδου.....	2
1. Γενικά χαρακτηριστικά	2
2. Ιστορική Αναδρομή	2
3. Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου/ προϊόντος στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας.....	3
B. Προσφορά.....	3
1. Δομή παραγωγής / αριθμός και μέγεθος εταιριών.....	3
I. Φυσικό αέριο	3
II. Πετρέλαιο	6
III. Ηλεκτρική Ενέργεια	6
IV. ΑΠΕ	7
V. Πυρηνική ενέργεια	8
2. Εξέλιξη παραγωγής	8
3. Παραγωγική δυναμικότητα του κλάδου.....	9
4. Κόστος - Τεχνολογία παραγωγής	9
5. Προοπτικές στην εξέλιξη παραγωγής	10
Γ. Ζήτηση.....	11
1. Μέγεθος αγοράς - εξέλιξη κατανάλωσης σε βάθος δεκαετίας.....	11
I. Πετρέλαιο	11
II. Φυσικό αέριο.....	11
III. Ηλεκτρική ενέργεια	11
2. Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης	12
Δ. Εξωτερικό Εμπόριο.....	12
1. Ροές εμπορίου.....	12
2. Διμερές Εμπόριο με την Ελλάδα	13
E. Ανταγωνισμός.....	14
1. Εγχώριες - ξένες επιχειρήσεις	14
2. Τιμές λιανικής πώλησης	14
ΣΤ. Θεσμικό πλαίσιο	15
1. Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου.....	15
2. Επίδραση θεσμικού πλαισίου στον ανταγωνισμό	15
Z. Ενεργειακή συνεργασία Ελλάδας - Ρουμανίας.....	16
H. Συμπεράσματα - Προοπτικές ελληνικών επιχειρήσεων	16

A. Παρουσίαση κλάδου

1. Γενικά χαρακτηριστικά

Η Ρουμανία είναι χώρα με σημαντικά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεγονός που της εξασφαλίζει σχετική ενεργειακή αυτάρκεια. Αποτελεί την πλέον σημαντική χώρα στην ανατολική Ευρώπη και Ευρασία στον τομέα παραγωγής πετρελαιοειδών μετά την Ρωσική Ομοσπονδία και τις χώρες της Κασπίας.

Τα αποθέματά της ανέρχονται σε 0,5 δισ. βαρέλια αργού πετρελαίου, 0,6 τρισ. κυβ. μέτρα φυσικού αερίου και 398 εκατ. τόνους άνθρακα.

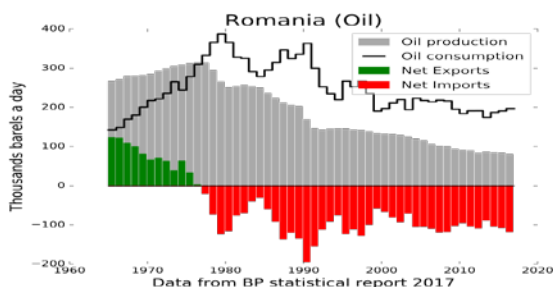
Η πρώτη πηγή ενέργειας της χώρας είναι τα ορυκτά καύσιμα και ακολουθεί η υδροηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Καθώς η Ρουμανία πραγματοποιεί εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη Ρωσία, ανέπτυξε ως εναλλακτική πηγή ενέργειας την πυρηνική, προσπαθώντας να μειώσει την εξάρτησή της από αυτή. Έτσι, η χώρα διαθέτει δύο πυρηνικούς αντιδραστήρες στην Cernavoda, που παρέχουν περίπου το 20% της παραγωγής ηλεκτρισμού.

Ως προς τις ανανεώσιμες πηγές, είναι 10η στην παραγωγή αιολικής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει σημαντικές προοπτικές στην παραγωγή ενέργειας από βιομάζα (έως και 88.33TWh/έτος). Από τα τέλη 2011 πραγματοποιήθηκαν αξιόλογες ξένες επενδύσεις στην ανάπτυξη αιολικών και ηλιακών πάρκων που ανακόπηκαν λόγω αλλαγής της νομοθεσίας περί παροχής κινήτρων (πράσινα πιστοποιητικά) που εισήχθη τον Μάιο 2013. Η νομοθεσία άλλαξε εκ νέου τον περασμένο Μάρτιο, σε μια προσπάθεια να ανατραπεί το εχθρικό για τις επενδύσεις κλίμα που είχε δημιουργηθεί.

Η γεωγραφική θέση της Ρουμανίας την καθιστά σημαντική χώρα στη διασύνδεση των ενεργειακών αγορών της Ευρώπης. Η επιδίωξή της να καταστεί εξαγωγέας ενέργειας έχει διευρύνει το πεδίο συμμετοχής της σε περιφερειακά ενεργειακά σχέδια της Μαύρης Θάλασσας, της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης.

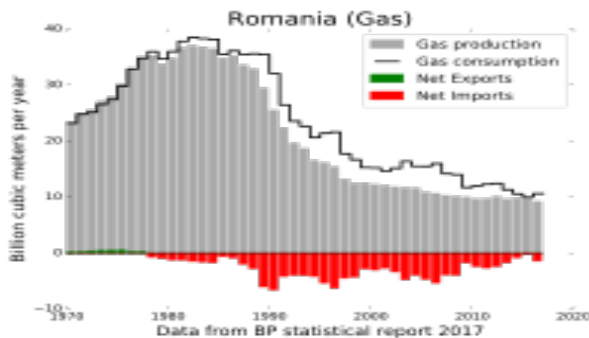
2. Ιστορική Αναδρομή

Η Ρουμανία υπήρξε παραδοσιακά χώρα πλούσια σε κοιτάσματα πετρελαίου, χωρίς όμως να αξιοποιεί πάντα το ενεργειακό δυναμικό της με αντίστοιχη παραγωγή. Η μεγαλύτερη παραγωγή πετρελαίου των τελευταίων πενήντα ετών σημειώθηκε το 1977 και ανερχόταν σε 313.541 βαρέλια την ημέρα¹. Τη δεκαετία του '70 ανέπτυξε και σχετική εξαγωγική δραστηριότητα, όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί. Έκτοτε η παραγωγή άρχισε να παρουσιάζει πτωτική τάση, μη καταφέρνοντας να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες, οδηγώντας έτσι τη χώρα στις εισαγωγές.

¹ <https://www.bp.com/en/global/corporate/about-bp/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>

Αναφορικά με το φυσικό αέριο, τα πρώτα κοιτάσματα δυναμικότητας 85 δις. κ. μ ανακαλύφθηκαν το 1909 στην κοινότητα Sărmășel στην επαρχία Mures. Ο πρώτος αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου δημιουργήθηκε το 1914 και είχε μήκος 55 χμ., ενώ ο πρώτος υπόγειος σταθμός φυσικού αερίου δημιουργήθηκε το 1958 στην επαρχία Sibiu. Γρήγορα κατέστη σημαντική εξαγωγική δύναμη στην Ευρώπη, με κυριότερους προορισμούς γειτονικές χώρες και ιδίως την Ουγγαρία. Το 1979 η χώρα ξεκίνησε και τις εισαγωγές για να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες της, προμηθευόμενη κυρίως από τη Ρωσία (τότε ΕΣΣΔ). Η παραγωγή φυσικού αερίου κορυφώθηκε τη δεκαετία του '80, έκτοτε όμως έχει καμφθεί σημαντικά.

3. Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου/ προϊόντος στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας

Τα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου που η Ρουμανία διαθέτει της εξασφαλίζουν σχετική επάρκεια, όπως σημειώθηκε, τόσο για οικιακή όσο και για βιομηχανική χρήση, στοιχείο πολύ σημαντικό αν αναλογιστεί κανείς ότι η βιομηχανία κατέχει μερίδιο 23% στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας. Η παραγωγή ενέργειας από μόνη της ισοδυναμεί με το 16% του ΑΕΠ.

Πέρα από το θέμα της επάρκειας, η Ρουμανία δίδει μεγάλη βαρύτητα και στο θέμα της ασφάλειας. Στο πλαίσιο αυτό, αναζητεί να εξασφαλίσει την κάλυψη μεγαλύτερων αναγκών ενέργειας από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ένταξη της Ρουμανίας στην Ε.Ε το 2007 υποχρέωσε την χώρα να εναρμονίσει την νομοθεσία της προς τις κοινοτικές οδηγίες του τομέα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η επιθυμία της Ρουμανίας να εξασφαλίσει την ενεργειακή ασφάλεια και να αρχίσει να αναπτύσσει την ηλιακή και αιολική ενέργεια, συνδυάσθηκε στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας με το ενδιαφέρον των ιδιωτικών επενδυτών για εναλλακτικές μορφές ενέργειας.

B. Προσφορά

1. Δομή παραγωγής / αριθμός και μέγεθος εταιριών

1. Φυσικό αέριο

Η παραγωγή φυσικού αερίου στη Ρουμανία το 2017 ανήλθε σε 7,8 εκατ. τόνους (από 7,48 εκατ. τόνους το 2016), σημειώνοντας αύξηση κατά 4,2%, ενώ οι προβλέψεις της Διεθνούς Επιτροπής Πρόγνωσης της Ρουμανίας κάνουν λόγο για 8,2% το 2018, 8,6% το

2019 και 9% το 2020. Στόχος της Ρουμανίας είναι η μείωση των σχετικών εισαγωγών (οι οποίες για το 2017 υπολογίζονται σε 1 εκατ. τόνους, μειωμένες κατά 15,6% σε σχέση με το 2016) και σταδιακά η ενεργειακή της απεξάρτηση.

Τα σημαντικότερα κοιτάσματα φυσικού αερίου στη Ρουμανία είναι τα ακόλουθα:

- Deleni, το οποίο ανακαλύφθηκε το 2012 στην επαρχία Mureș και έχει δυναμικότητα 85 δισ.κ.μ
- Filitelnic, με δυναμικότητα 40 δισ.κ.μ
- Roman - Secuieni, δυναμικότητας 24 δισ.κ.μ
- Voitinel, δυναμικότητας 11,8 δισ.κ.μ
- Sărmașel, δυναμικότητας 10 δισ.κ.μ

Η Ρουμανία αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σε αποθέματα φυσικού αερίου, μετά την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Ένα ακόμη κοιτάσμα φυσικού αερίου που ανακαλύφθηκε πρόσφατα (2012) στη Ρουμανία, στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας είναι το Domino (1 και 2). Η χωρητικότητά του υπολογίζεται 42-84 δισ. κ.μ και η παραγωγή-εξόρυξη αναμένεται να ξεκινήσει το 2020 με ποσοστό συμμετοχής 50% της ExxonMobil και 50% της OMV Petrom. Το γεγονός ότι είναι υποθαλάσσια βέβαια δημιουργεί ζητήματα εξόρυξής τους. Επιπλέον η δυναμικότητά του είναι ιδιαίτερα μεγάλη, πράγμα που σημαίνει ότι θα χρειαστούν χώροι αποθήκευσης, που έχουν υψηλό κόστος, ή θερματικοί σταθμοί υδροποίησης του, μια επίσης ακριβή και χρονοβόρα επένδυση.

Για την καλύτερη αντίληψη της δομής της αγοράς του φυσικού αερίου και των μεριδίων των δραστηριοποιούμενων σε αυτή εταιριών, σημαντική είναι η κατανόηση της αρχής της διάκρισης του δικτύου από το εμπόρευμα, πράγμα το οποίο πρακτικά σημαίνει ότι διαφορετική μπορεί να είναι η εταιρία μεταφοράς ή διαχείρισης αγωγών και δικτύων, και διαφορετικός ο διανομέας, όπως ορίζουν και οι σχετικές κοινοτικές οδηγίες².

Στη Ρουμανία, λοιπόν, οι κυριότεροι παραγωγοί φυσικού αερίου είναι η αυστριακή OMV Petrom και η κρατική εταιρεία Romgaz, οι οποίες μοιράζονται κατά κύριο λόγο την παραγωγή (καλύπτουν περί το 90% αυτής). Ακολουθούν άλλες πιο μικρές παραγωγικές μονάδες, ήτοι η Amropco με μερίδιο 4%, η Stratum Energy (3%), η Foraj Sonde (ιδιωτική ρουμανική εταιρεία) και η Raffles Energy³. Η ολιγοπωλιακή δομή της παραγωγής φυσικού αερίου έχει συχνά επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και ως εκ τούτου και στις τιμές (τουλάχιστον τις μη ρυθμιζόμενες, αυτές που αφορούν στην παροχή προς τις επιχειρήσεις και τις βιομηχανίες, καθώς η τελική τιμή κατανάλωσης για τα νοικοκυριά είναι ρυθμιζόμενη από την ANRE, την αρμόδια ρυθμιστική αρχή ενέργειας, για λόγους κοινωνικής πολιτικής). Οι τιμές με τις οποίες προμηθεύονται φυσικό αέριο από τους παραγωγούς οι εταιρίες διανομής καθορίζονται με διμερή συμβόλαια.

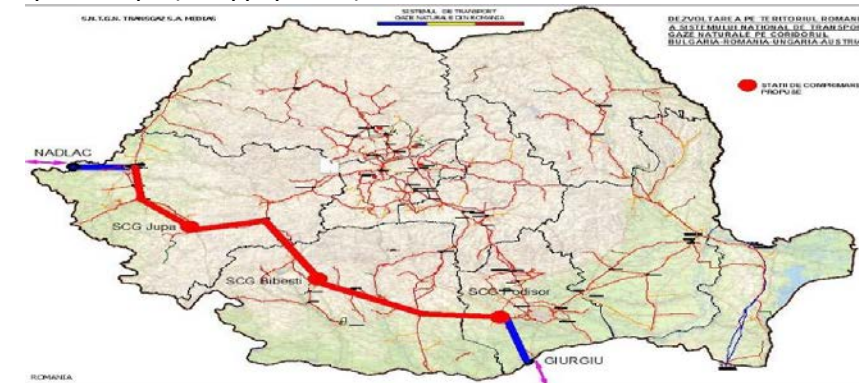
Συνολικά για τη μεταφορά του φυσικού αερίου στη Ρουμανία έχουν δημιουργηθεί αγωγοί συνολικού μήκους 13.110 χμ. Η ενεργειακή διασύνδεση εκτός συνόρων της Ρουμανίας γίνεται μέσω των ακόλουθων αγωγών: Arad-Szeged (ενώνει Ρουμανία με Ουγγαρία, είναι μονής κατεύθυνσης και κατά 50% ανήκει στην Transgas), Giurgiu - Ruse (διασύνδεση Ρουμανίας - Βουλγαρίας), όμως οι ποσότητες που μεταφέρουν θεωρούνται ιδιαίτερα μικρές, καθώς επίσης και τέσσερις αγωγοί που συνδέουν τη Ρουμανία με την Ουκρανία.

Ένα νέο σχέδιο αγωγού που κατασκευάζεται από την Transgaz και ενώνει ενεργειακά τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία και την Αυστρία είναι ο αγωγός BRUA (γνωστός και ως ROHUAT). Η συνολική εκτίμηση κόστους για την κατασκευή του

² Οδηγίες 2009/72/EC και 2009/73/EC

³ Στοιχεία του 2016

ανέρχεται σε 479 εκατ. ευρώ, μέρος του οποίου η ρουμανική πλευρά εξασφάλισε εντός του 2016 από κοινοτικούς πόρους (179 εκατ. ευρώ) και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (60 εκατ. ευρώ) και το οποίο, μετά την ολοκλήρωσή του, που τοποθετείται στο τέλος του 2019, αναμένεται να ενισχύσει τη διασύνδεση των χωρών της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το μήκος του αγωγού θα είναι 570 χμ και η δυναμικότητά του 4,4 δισ. κ.μ. το χρόνο. Σημειώνεται ότι οι τέσσερις εμπλεκόμενες χώρες υπέγραψαν στις 28.9.2017 Μνημόνιο Κατανόησης, ενώ στις 6 Φεβρουαρίου 2018 υπεγράφη μεταξύ Ρουμανίας - Ουγγαρίας συμφωνία για την εξασφάλιση τεχνικών προδιαγραφών, προκειμένου να πραγματοποιείται η μεταφορά φυσικού αερίου από Ρουμανία προς Ουγγαρία ως το 2020.

(Φωτογραφία: romaniajournal.ro)

Μετά την παραγωγή σημαντικό κομμάτι της αγοράς φυσικού αερίου κατέχει η μεταφορά του από τα σύνορα ή τα πηγάδια στους υποσταθμούς. Το φυσικό μονοπώλιο μεταφοράς υψηλής πίεσης έχει η κρατική Transgas. Εν συνεχεία, το αέριο μεταφέρεται σε σταθμούς που ανήκουν στην Transgas και από κει μετατρέπονται σε μέτριας ή χαμηλής πίεσης και αναλαμβάνουν οι εταιρίες διανομής.

Το μεγαλύτερο μερίδιο στη διανομή έχουν η γερμανική E.ON και η γαλλικών συμφερόντων Engie Romania SA⁴. Ακολουθούν οι Gas Sud SA (με τις θυγατρικές της Premier Energy SLR και Forte Gaz GN SLR, οι οποίες δραστηριοποιούνται και στην πώληση), η WIEE Romania SLR, η C-GAZ & Energy Distributie, η Conef Gas Slr και περί τις 25 ακόμα με πολύ μικρότερα μερίδια. Η Gelgaz Grid SA και η Distrigaz Grid SA που εμφανίζουν μεγάλο κύκλο εργασιών στις σχετικές κατηγορίες ανήκουν στην E. ON και ENGIE αντίστοιχα.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις επαγγελματιών του χώρου, η ύπαρξη ολιγοπωλίου στη βαθμίδα της προμήθειας, σε αντίθεση με την ύπαρξη πολλών μικρών επιχειρήσεων στον τομέα της διανομής, ενδέχεται στο μέλλον να ασκήσει πιέσεις στις πιο μικρές από τις τελευταίες και να οδηγήσει σε συγχωνεύσεις και σε μοίρασμα των μεριδίων μεταξύ ολοένα και λιγότερων παικτών και στο χώρο της διανομής.

Αναφορικά με τις αποθήκες φυσικού αερίου, σημειώνεται πως η Ρουμανία έχει έξι - πέντε ανήκουν στη Romgas και η έκτη στη Depomures, που είναι θυγατρική της γαλλικής ENGIE.

Στο σημείο αυτό, μνείας χρήζει ο εντοπισμός κοιτασμάτων σχιστολιθικού αερίου στις περιοχές Bârlad, Pungesti και Dobruja, άδεια για την εξόρυξη των οποίων δόθηκε το 2010 στην αμερικανική Chevron. Η επένδυση δεν προχώρησε, ωστόσο, καθώς δεν κρίθηκε εμπορικά αξιοποιήσιμη.

⁴ Major Companies in Romania, 20th Ed., Romania, Then and Now, 2017, σελ.32-33

II. Πετρέλαιο

Όπως αναφέρεται στο σχέδιο της Εθνικής Ενεργειακής Στρατηγικής της Ρουμανίας της περιόδου 2015-2035, τα αποθέματα αργού πετρελαίου της χώρας είναι περιορισμένα, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι οι ανακαλύψεις των τελευταίων 30 ετών είναι μέτριες, χωρίς, ωστόσο, να συνυπολογίζεται η απόδοση των νέων κοιτασμάτων στη Μαύρη Θάλασσα, τα οποία βρίσκονται ήδη στο στάδιο της ανάλυσης.

Παρά τη φυσική μείωση της παραγωγής, η Ρουμανία παραμένει στους 4 μεγαλύτερους παραγωγούς πετρελαιοειδών μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. και ο 5^{ος} στην Ευρώπη. Η ρουμανική παραγωγή αργού πετρελαίου αντιπροσωπεύει το 2% της παραγωγής της Ευρώπης και το 6% της παραγωγής της Ε.Ε.

Το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς στην παραγωγή ακατέργαστου πετρελαίου κατέχει η αυστριακών συμφερόντων OMV Petrom SA (κύκλος εργασιών το 2016: 2,65 δισ. ευρώ) και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά οι KMG Rompetrol SLR, η Stratum Energy Romania LLC (Wilmington Sucursala Bucuresti, αμερικανικών συμφερόντων), και η Petrosantander Romania SLR. Στη διύλιση κυριαρχεί η καζαχικών συμφερόντων Rompetrol Rafinare SA και ακολουθεί η ρωσικών συμφερόντων Petrotel -Lukoil SA.

III. Ηλεκτρική Ενέργεια

Η παραγωγή ηλεκτρισμού στη Ρουμανία το 2016 προερχόταν από :

α. Μη ανανεώσιμες πηγές: 57% (ορυκτά καύσιμα: 39,5%, πυρηνική ενέργεια: 17,49%)

β. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά 43%, ως εξής: υδροηλεκτρική: 28,86%, αιολική: 10,13%, ηλιακή, 2,6 % βιομάζα: 0,75% άλλες: 0,66%⁵.

Το 2016 η παραγωγή ενέργειας της Ρουμανίας ήταν 61,80 TWh, παρουσιάζοντας πτώση κατά 1,3% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Η συνολική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 2,08% σε 52,89 TWh.

Η παραγωγή κυριαρχείται από μεγάλες κρατικές εταιρίες όπως οι Hidroelectrica (ο μεγαλύτερος παραγωγός ηλεκτρισμού), Termoelectrica (με θυγατρικές τις Termoserv Costanta, Galati, Bucuresti, Deva, Turceni, Rovinari, Craiova και Mures) και Nuclearelectrica (Cernavoda Nuclear Power Plant 1&2). Λειτουργούν επίσης ιδιωτικά ορυχεία και διυλιστήρια. Οι μεγαλύτεροι διανομείς είναι οι ρουμανικές Electrica Furnizare (16% μερίδιο αγοράς) και Tinmar Energy (9,1%), η γερμανική E. ON Energie (6,66%), η Transenergo Com (5%) και η CEZ Vanzare (4,79%).

Η Ρουμανία έχει διαχειριστές σε οκτώ βασικά δίκτυα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, ένα για κάθε περιφέρεια, που είναι οι ακόλουθες εταιρίες: Enel Distributie – Muntenia Sud (ιταλικών συμφερόντων), Dobrogea, Banat, CEZ Distributie Oltenia (τσεχικών συμφερόντων), E.ON Distributie Moldova (γερμανικών συμφερόντων), Electrica Distributie – Muntenia Nord, Transilvania Nord και Transilvania Sud.

Ως τα μέσα του 2017, 258 εταιρίες είχαν αδειοδοτηθεί για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου (173 για ηλεκτρική ενέργεια, 128 για φυσικό αέριο και 43 και για τα δύο).

Σύμφωνα με την πράξη νομοθετικού περιεχομένου 24/2017, το Δεκέμβριο κάθε έτους η ANRE θα ρυθμίζει τις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας που φτάνουν στον τελικό καταναλωτή, οι οποίες δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα 11,1 ευρώ/MWh στο λογαριασμό.

⁵ www.electrificafurnizare.ro (Εκθεση Αυγούστου 2017)

IV. ΑΠΕ

Με την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για της Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας το 2010 και την παροχή κινήτρων για επενδύσεις στον εν λόγω τομέα, η Ρουμανία σύντομα προσέλκυσε το ενδιαφέρον των επενδυτών, με αποτέλεσμα τη διετία 2012-2013 να κατέχει αρκετά καλή θέση στους δείκτες ανταγωνιστικότητας σε επενδύσεις σε ΑΠΕ (στην έρευνα της Ernst & Young του Φεβρουαρίου 2013 κατείχε την 13η θέση)⁶. Το 2013 η συνολική εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ στη χώρα ήταν 4.300 MW, σχεδόν διπλάσια σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Συγκεκριμένα, το σχέδιο ενίσχυσης των ΑΠΕ του 2011 προέβλεπε χορήγηση πράσινων πιστοποιητικών⁷ για κάθε μονάδα παραγόμενης ενέργειας ως εξής:

- α) Για την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από υδροηλεκτρικούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μέχρι 10 MW: τρία πράσινα πιστοποιητικά για κάθε MWh που παράγεται από νέες εγκαταστάσεις υδροηλεκτρικής ενέργειας, δύο πράσινα πιστοποιητικά για κάθε MWh που παράγεται από ανακαινισμένους υδροηλεκτρικούς σταθμούς και ένα πράσινο πιστοποιητικό για κάθε 2 MWh που παράγονται από υδροηλεκτρικές μονάδες που δεν είναι ούτε νέες ούτε ανακαινισμένες
- β) δύο πράσινα πιστοποιητικά μέχρι το 2017 και ένα πράσινο πιστοποιητικό - από το 2018 - για κάθε MWh που παράγεται από αιολικά πάρκα
- γ) δύο πράσινα πιστοποιητικά για κάθε MWh που παράγεται από γεωθερμία, βιομάζα, βιοαέριο και βιολογικά υγρά και ένα πράσινο πιστοποιητικό για κάθε MWh που παράγεται από τη ζύμωση αποβλήτων
- δ) έξι πράσινα πιστοποιητικά για κάθε MW που παράγεται από ηλιακές μονάδες

Η πορεία αυτή ανακόπηκε από την ξαφνική αλλαγή της νομοθεσίας περί παροχής κινήτρων (πράσινα πιστοποιητικά) που ουσιαστικά επέφερε το πάγωμα ορισμένων επενδύσεων ειδικά στον τομέα της αιολικής ενέργειας⁸. Συγκεκριμένα, η απόφαση προέβλεπε ότι από τις αρχές του 2014 τα αιολικά πάρκα θα αμείβονταν με 1,5 πιστοποιητικό για κάθε MWh από δύο που ίσχυε ως τότε, τα φωτοβολταϊκά με 3 πιστοποιητικά αντί για 6 και τα υδροηλεκτρικά με 2,3 πιστοποιητικά αντί για 3. Από τη νομοθετική αυτή τροποποίηση επλήγησαν και ελληνικές επιχειρήσεις, καθώς τους αφαίρεσαν ήδη χορηγηθέντα πιστοποιητικά. Προσπάθειες για ανατροπή του δυσμενούς αυτού κλίματος για επενδύσεις έγιναν τον προηγούμενο Μάρτιο, όταν με πράξη νομοθετικού περιεχομένου, με διαδικασία κατεπείγοντος, επεστράφησαν πράσινα πιστοποιητικά, η ισχύς των οποίων είχε ανασταλεί το 2013. Τα περισσότερα, των οποίων η ισχύς επεκτάθηκε ως το 2025, αφορούσαν σε δραστηριότητες σχετικές με αιολική και υδροηλεκτρική ενέργεια. Όσα αφορούσαν σε ηλιακή ενέργεια, είτε παρέμειναν εκτός αγοράς, είτε προβλέφθηκε να επανέλθουν μετά το 2025. Καθιερώθηκε, επιπλέον, και συγκεκριμένος ανώτατος αριθμός έκδοσης πράσινων πιστοποιητικών (για το 2017 ήταν

⁶ <http://energypost.eu/romania-key-player-gas-eu/>

⁷ Πράσινα πιστοποιητικά είναι έγγραφα που βεβαιώνουν ότι μέρος της ενέργειας που κάθε προμηθευτής πουλά στον πελάτη του προέρχεται από ΑΠΕ. Ουσιαστικά πρόκειται για εγγυήσεις προέλευσης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας και αποτελούν κίνητρα για τις επιχειρήσεις να προμηθεύονται ενέργεια από ΑΠΕ σε όρους ελεύθερης αγοράς, μειώνοντας αφ' ενός το κόστος ανάπτυξής τους και αφ' ετέρου, οδηγώντας σε συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά των ΑΠΕ.

⁸ [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Renewable_Energy_Country_Attractiveness_Index_43/\\$FILE/RECAI%2043_March%202015.pdf_Issue_38/\\$FILE/RECAI%20Issue%2038_August%202013.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Renewable_Energy_Country_Attractiveness_Index_43/$FILE/RECAI%2043_March%202015.pdf_Issue_38/$FILE/RECAI%20Issue%2038_August%202013.pdf)

14,9 δισ.). Από το 2018 και κάθε διετία, η ANRE θα ορίζει το maximum, η οποία θα υπόκειται σε έγκριση από την κυβέρνηση.

Περαιτέρω, τον Απρίλιο του 2017, με την κυβερνητική απόφαση υπ' αρ. 216/2017 εγκρίθηκε σχέδιο παροχής κινήτρων για διαχείριση βιομάζας και βιοαερίου, ωστόσο στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο δεν υπήρχε εξειδίκευση των λεπτομερειών.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το 43% της παραχθείσας ηλεκτρικής ενέργειας στη Ρουμανία το 2016 προήλθε από ΑΠΕ, με σημαντικότερη πηγή την υδροηλεκτρική (29% περίπου).

Αναφορικά με τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, η Ρουμανία είναι ένα από τα δέκα κράτη - μέλη της ΕΕ που έχει επιτύχει τους στόχους της ΕΕ για το 2020⁹ για 20% διείσδυση των ΑΠΕ¹⁰.

Κύριο μερίδιο στις ανανεώσιμες κατέχει η υδροηλεκτρική ενέργεια, με σημαντικότερη και πιο επικερδή εταιρία την Hidroelectrica. Ακολουθούν οι Oltenia Energy Complex, η Termoelectrica, η HidroTarnita κ.α.

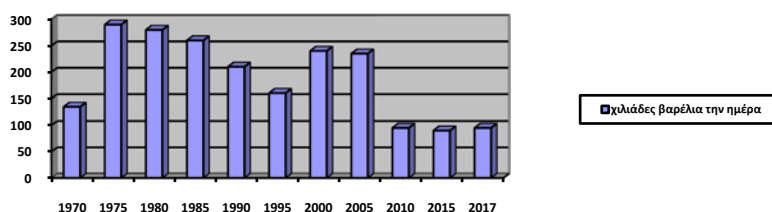
V. Πυρηνική ενέργεια

Στη Ρουμανία υπάρχει ένας πυρηνικός σταθμός με δύο αντιδραστήρες τύπου CANDU στην Cernavoda, η κατασκευή των οποίων ολοκληρώθηκε του μόνου πρώτου το 1996 και του δεύτερου το 2007, με συνολική ισχύ 1400 MW. Ο σταθμός ανήκει στην κρατική Societatea Nationala Nuclearelectrica και παράγει το 20% περίπου της ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Παράλληλα σχεδιάζεται η κατασκευή δύο ακόμα πυρηνικών αντιδραστήρων παρόμοιας τεχνολογίας και ισχύος για τα οποία έχει δείξει ενδιαφέρον η κινεζική China Nuclear Power Corp - το 2015 υπεγράφη και σχετικό Μνημόνιο Κατανόησης.

2. Εξέλιξη παραγωγής

Η εξέλιξη της παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου τα τελευταία 35 χρόνια αποτυπώνεται στους παρακάτω πίνακες:

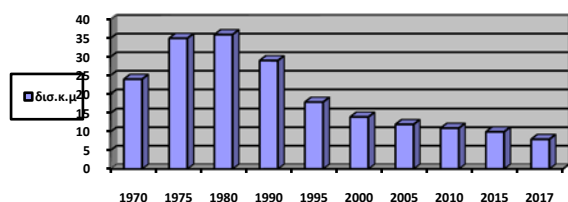
Πετρέλαιο:

Φυσικό αέριο:

⁹ Τα άλλα εννέα είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Κροατία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Φινλανδία και η Σουηδία.

¹⁰ Οδηγία 2009/29/ΕΚ.

3. Παραγωγική δυναμικότητα του κλάδου

Η Ρουμανία κυριαρχεί στην Ν. Ευρώπη στον τομέα βιομηχανίας πετρελαίου με ικανότητα διύλισης, η οποία υπερβαίνει την εγχώρια κατανάλωση και στοχεύει σε μεγάλες εξαγωγές. Η χώρα αποτελεί, επίσης, τον μεγαλύτερο παραγωγό ηλεκτρικής ενέργειας στην Ν.Α. Ευρώπη. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, το ποσοστό της ετήσιας αύξησης της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αναμένεται να κυμανθεί στο 2,9%, φθάνοντας τα 75,6 terawatt την ώρα (TWh), τα επόμενα 5 έτη.

Η διαχείριση παραγωγής εξαρτάται αρχικά από τον άνθρακα, από την υδροηλεκτρική και από την ατομική ενέργεια. Η ηλεκτρική ενέργεια διακρίνεται στην παραγωγή (Generation), στην μεταφορά (Transmission) και την διανομή (Distribution).

Οι προτεραιότητες της ρουμανικής κυβέρνησης για την ηλεκτρική ενέργεια είναι η μερική ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων ατομικής ενέργειας και υδροηλεκτρικών σταθμών καθώς και η ενδυνάμωση του τομέα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Ός προς τις **ανανεώσιμες πηγές**, η Ρουμανία είναι 10^η στην παραγωγή αιολικής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει σημαντικές προοπτικές στην παραγωγή ενέργειας από βιομάζα (έως και 88.33TWh/έτος).

Από τα τέλη 2011 πραγματοποιήθηκαν αξιόλογες ξένες επενδύσεις στην ανάπτυξη αιολικών και ηλιακών πάρκων που ανακόπηκαν λόγω αλλαγής της νομοθεσίας περί παροχής κινήτρων (πράσινα πιστοποιητικά) που ετέθη σε ισχύ τον Ιούλιο 2013. Έκτοτε έχουν γίνει διορθωτικές κινήσεις, που μέχρι στιγμής δεν έχουν αποδώσει σημαντικά.

4. Κόστος - Τεχνολογία παραγωγής

Το κόστος παραγωγής φυσικού αερίου είναι περί τα 69 RON/MWh το καλοκαίρι, 95 RON/MWh το χειμώνα, το κόστος μεταφοράς 6-9 RON/MWh, η διανομή 25-35 RON/MWh και η αποθήκευση 26 RON/MWh. Το κόστος της παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας ανέρχεται στα 151,8 RON/MWh¹¹.

Η εξέλιξη της παραγωγής και η διαφοροποίηση των πηγών την τελευταία πενταετία αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

	2011	2012	2015	2016*
Συνολική Παραγωγή Ενέργειας (TWh)	57	54.3	64.6	60.7
Θερμοπυρηνική (TWh)	10.7	10.5	11.6	10.4
Ορυκτά καύσιμα (TWh)	30.1	28.6	27.8	23.4
Υδροηλεκτρική (TWh)	14.7	12.2	16.6	18.1
Αιολική (TWh)	1.2	2.7	6.7	6.5
Ηλιακή (TWh)	0	0	1.2	1.8
Βιομάζα (TWh)	n.a	0.2	0.5	0.4
Συνολική κατανάλωση (TWh)	54.9	54.4	57.7	55.4

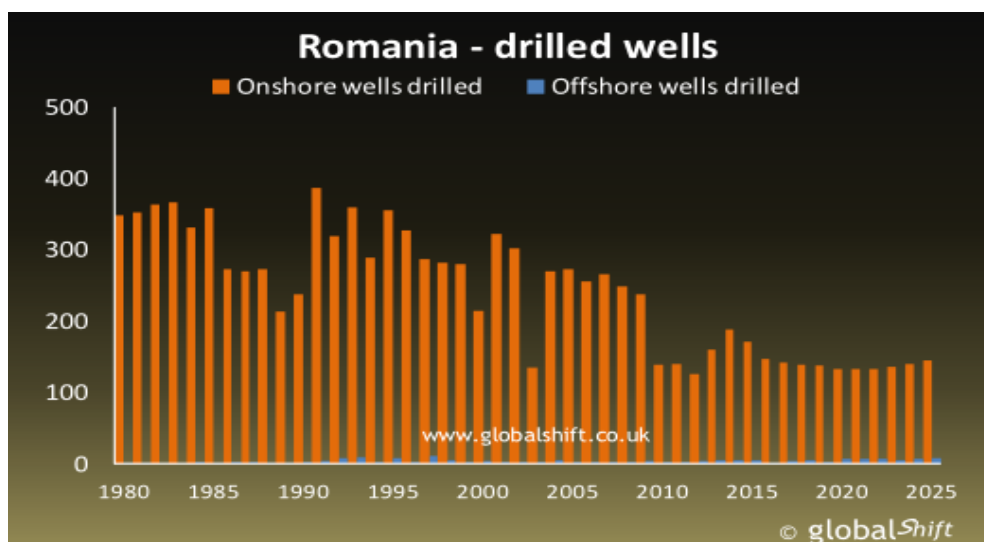
¹¹ Στοιχεία 2016 όπου η ισοτιμία Ron/Euro: 4,49

5. Προοπτικές στην εξέλιξη παραγωγής

Τα τελευταία χρόνια ο τομέας ενέργειας της Ρουμανίας διέρχεται έναν βαθύ μετασχηματισμό, ο οποίος συνίσταται στο πέρασμα από τις παραδοσιακές μορφές παραγωγής ενέργειας (με χρήση στέρεων καυσίμων) σε ευρύτερη χρήση ανανεώσιμων πηγών και κυρίως υδροηλεκτρικής ενέργειας και αξιοποίηση των κοιτασμάτων της Μαύρης Θάλασσας. Εθνικός στόχος της Ρουμανίας είναι να μειώσει την κατανάλωσή της κατά 19% μέχρι το 2020.

Σημαντικά βήματα έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία στην παροχή κινήτρων για τις επενδύσεις στον τομέα των ανανεωσίμων. Περαιτέρω, το Σχέδιο Στρατηγικής Ενέργειας 2016-2020/2030 είναι υπό αναθεώρηση για να συμπεριλάβει σημαντικές παραμέτρους αξιοποίησης ενέργειας, όπως τη χρήση διαφορετικών μορφών ενέργειας, την ενίσχυση των υποδομών παραγωγής, αποθήκευσης και διοχέτευσης φυσικού αερίου, τη χρήση βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας στα νοικοκυριά και ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας.

Στο σημείο αυτό αναφοράς χρήζουν οι ανακαλύψεις των νέων κοιτασμάτων στη χώρα. Συγκεκριμένα, το τελευταίο τρίμηνο του 2015 η ρωσική Lukoil, η αμερικανική PanAtlantic και η ρουμανική Romgaz ανακοίνωσαν ότι βρέθηκαν νέα κοιτάσματα φυσικού αερίου (φ.α) στη Ρουμανία. Τα ποσοστά συμμετοχής στην έρευνα είναι 72% για την πρώτη, 18% για την δεύτερη, και 10% για την τελευταία εταιρεία. Ανακοινώθηκε από τον τότε Υπουργό Ενέργειας κ. Victor Grigorescu και τον Αντιπρόεδρο της Lukoil κ. Vladimir Nekrasov ότι τα κοιτάσματα βρίσκονταν στην περιοχή Lira στο οικόπεδο Trident (EX29). Αρχικές εκτιμήσεις κανουν λόγο για 30 bcm, ποσότητα αρκετή για να καλύψει την κατανάλωση φ.α της Ρουμανίας για 3 χρόνια.

Έπειτα από έρευνες των εταιρειών ExxonMobil και OMV Petrom ανακοινώθηκε το γεγονός ότι βρέθηκαν κοιτάσματα φυσικού αερίου 42-80 bcm στη Μαύρη Θάλασσα. Η άντληση των κοιτασμάτων αναμένεται να ξεκινήσει το 2020.

Το υψηλό ρίσκο στο τεχνικό κομμάτι της εξόρυξης καθώς και υψηλή πιθανότητα μόλυνσης του νερού στην περιοχή συνιστούν σημαντικά μειονεκτήματα. Από την άλλη, λόγω του ρίσκου οι επενδυτές περιμένουν υψηλό δείκτη ποσοστού απόδοσης (IRR).

Γ. Ζήτηση

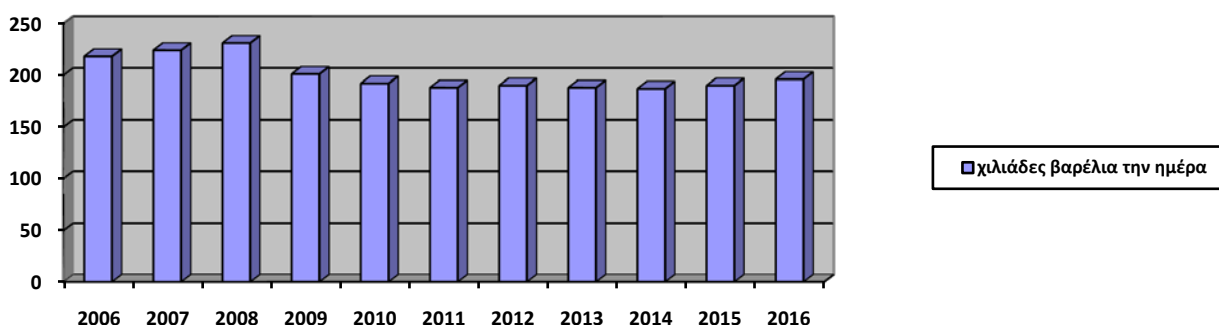
1. Μέγεθος αγοράς - εξέλιξη κατανάλωσης σε βάθος δεκαετίας

Σύμφωνα με πρόσφατα στατιστικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹², η Ρουμανία καταναλώνει ενέργεια προερχόμενη κατά 27,6% από πετρελαιοειδή, κατά 27,1% από φυσικό αέριο, κατά 17,9% από στέρεα καύσιμα, κατά 18,1% από ανανεώσιμες και κατά 9,1% από πυρηνική ενέργεια.

I. Πετρέλαιο

Η κατανάλωση πετρελαίου έχει περιοριστεί την τελευταία δεκαετία συγκριτικά με τις προηγούμενες¹³, λόγω των προσπαθειών των ρουμανικών κυβερνήσεων να επιτύχουν διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας.

Ενδεικτικά αναφέρεται πως το 1980 η κατανάλωση στη χώρα ήταν 374.000 βαρέλια την ημέρα στις αρχές του 1990 περιορίστηκε στα 250.000, ενώ την τελευταία δεκαετία δεν έχει ξεπεράσει τα 24.000 βαρέλια την ημέρα. Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνεται η κατανάλωση πετρελαίου των τελευταίων δέκα ετών.

II. Φυσικό αέριο

Η κατανάλωση φυσικού αερίου την τελευταία δεκαετία βαίνει μειούμενη¹⁴ και ειδικά τις χρονιές από το 2013 και εντεύθεν εξ αιτίας της απελευθέρωσης των τιμών φυσικού αερίου, η οποία οδήγησε σε μείωση των εισαγωγών αερίου¹⁵. Το 2005 περί τα 17,6 δισ.κ.μ φυσικού αερίου καταναλώθηκαν στη Ρουμανία, ενώ το 2016 η αντίστοιχη κατανάλωση ήταν 10,6 δισ.κ.μ. Τους 11 πρώτους μήνες του 2017 οι εισαγωγές ήταν μειωμένες κατά 18,2% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2016.

III. Ηλεκτρική ενέργεια

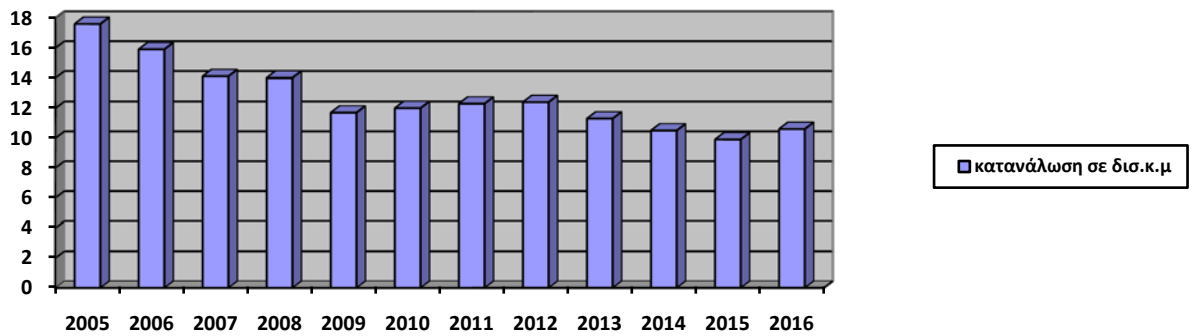
Η κατανάλωση ενέργειας στη Ρουμανία το 2016 ήταν 52,89 TWh, αυξημένη κατά 2,08% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Η κατανάλωση για οικιακή χρήση ήταν 10,05 TWh, αυξημένη κατά 0,42%, ενώ η κατανάλωση επιχειρήσεων και βιομηχανικών μονάδων 33,34%, αυξημένη κατά 3,39%.

¹² <https://ec.europa.eu/energy/en/news/focus-romania-energy-union-tour>

¹³ CEIC Data, www.ceicdata.com

¹⁴ <https://www.statista.com/statistics/703676/natural-gas-consumption-romania/>

¹⁵ Southeast Europe Energy Outlook, IENE, May 2017, σελ.696

2. Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης

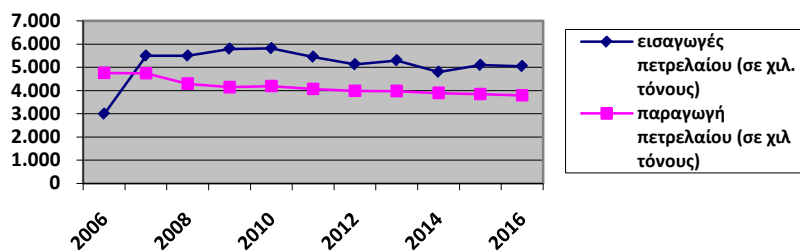
Οι προσπάθειες της Ρουμανίας κατατείνουν στη μείωση της κατανάλωσης φυσικού αερίου και πετρελαίου και την αντικατάστασή τους από ΑΠΕ.

Οι ανάγκες για κατανάλωση ενέργειας συνολικά καθορίζονται και από τη βιομηχανική και επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα και ως εκ τούτου αναμένεται να είναι αυξημένες σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Αυτό που θα διαφοροποιηθεί είναι οι πηγές ενέργειας (έμφαση σε υδροηλεκτρική και πυρηνική ενέργεια).

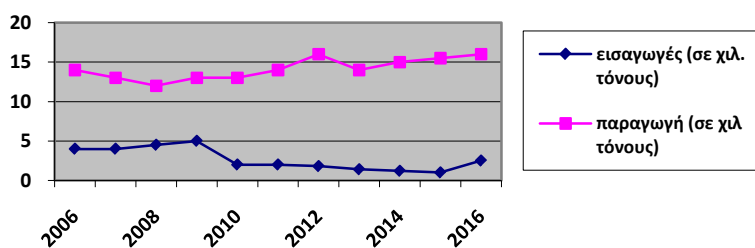
Δ. Εξωτερικό Εμπόριο

1. Ροές εμπορίου

Η Ρουμανία συνεχίζει να είναι σε κάποιο βαθμό ακόμα εξαρτημένη από τις εισαγωγές πετρελαίου, καθώς η παραγωγή της δεν επαρκεί για τις καταναλωτικές και βιομηχανικές της ανάγκες.

Οι εισαγωγές φυσικού αερίου έχουν μειωθεί σημαντικά μετά το 2008. Κατά μέσο όρο την πενταετία 2010-2014 συνιστούσαν το 17,88% της συνολικής κατανάλωσης, ενώ το 2015 οι εισαγωγές άγγιξαν το 3% αυτής (το 2014 ήταν 7,47%). Σημειώνεται ότι πριν από το 2008, οι εισαγωγές φυσικού αερίου ξεπερνούσαν το 25%. Το 2016 λόγω δριμύτητας των χειμερινών καιρικών συνθηκών υπήρξε πάλι άνοδος των εισαγωγών, ειδικά τους πρώτους μήνες, το 2017, ωστόσο, (τουλάχιστον στοιχεία 11μήνου) μειώθηκαν και πάλι οι εισαγωγές κατά 18,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αν και τα αποθέματα φυσικού αερίου της εξασφαλίζουν ενεργειακή επάρκεια, η Ρουμανία ένα τμήμα από την παραγωγή της το εξάγει, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας, οπότε για την πλήρη κάλυψη των εσωτερικών της αναγκών, προβαίνει σε εισαγωγές.

2. Διμερές Εμπόριο με την Ελλάδα

Το διμερές εμπόριο Ελλάδας - Ρουμανίας στα πετρελαιοειδή είναι ελλειμματικό σε βάρος της χώρας μας, με το ισοζύγιο να διαμορφώνεται στα -140,34 εκατ. ευρώ .

Συγκεκριμένα, οι εισαγωγές πετρελαιοειδών από τη Ρουμανία ανέρχονται σε 149,74 εκατ. ευρώ, ενώ οι αντίστοιχες εξαγωγές είναι της τάξης των 9,4 εκατ. ευρώ.

Οι εισαγωγές πετρελαιοειδών από τη Ρουμανία αποτυπώνονται ανά τετραψήφιο κωδικό στον παρακάτω πίνακα¹⁶:

4ψήφιος κωδικός	Περιγραφή	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟ ΡΟΥΜΑΝΙΑ Αξία σε ευρώ
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια). Παρασκευάσματα περιεκτικότητας κατά βάρος >= 70% σε λάδια από πετρέλαιο ή σε ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό, π.δ.κ.α.	144.885.844
2711'	Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες	67.565
2712'	Βαζελίνη. Παραφίνη, κεριά πετρελαίου μικροκρυστάλλινο, slack wax, οζοκηρίτης, κεριά από λιγνίτη, κεριά από τύρφη, άλλα ορυκτά κεριά και παρόμοια προϊόντα που παίρνονται με σύνθεση ή άλλες μεθόδους, έστω και χρωματισμένα	1.280
2714'	Άσφαλτοι εν γένει φυσικές. Σχίστες και άμμος, ασφαλτούχα. Ασφαλτίτες και πετρώματα ασφαλτούχα	861.265
2715'	Μαστίχες ασφαλτούχες, cut-backs και άλλα μείγματα ασφαλτικά με βάση τη φυσική άσφαλτο εν γένει, την πίσσα του πετρελαίου, την ορυκτή πίσσα ή το υπόλειμμα αυτής	16.788
2716'	Ηλεκτρική ενέργεια	3.905.198

Αντίστοιχα, οι ελάχιστες σχετικές εξαγωγές μας προς τη Ρουμανία αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

2707'	Λάδια και άλλα προϊόντα που προέρχονται από την απόσταξη σε υψηλή θερμοκρασία των πισσών από λιθάνθρακα. Ανάλογα προϊόντα στα οποία τα αρωματικά συστατικά υπερισχύουν κατά βάρος από τα μη αρωματικά συστατικά	58
2710'	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια). Παρασκευάσματα περιεκτικότητας κατά βάρος >= 70% σε λάδια από πετρέλαιο ή σε ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό, π.δ.κ.α.	6.607.334
2711'	Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες	262.045

¹⁶ Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ για το 2016

2712'	Βαζελίνη. Παραφίνη, κεριά πετρελαίου μικροκρυστάλλινο, slack wax, οζοκηρίτης, κεριά από λιγνίτη, κεριά από τύρφη, άλλα ορυκτά κεριά και παρόμοια προϊόντα που παίρνονται με σύνθεση ή άλλες μεθόδους, έστω και χρωματισμένα	104.499
2713'	Οπτάνθρακας (κοκ) από πετρέλαιο, ασφαλτός από πετρέλαιο και άλλα υπολείμματα των λαδιών πετρελαίου ή των ασφαλτούχων ορυκτών	2.294.424
2715'	Μαστίχες ασφαλτούχες, cut-backs και άλλα μείγματα ασφαλτικά με βάση τη φυσική ασφαλτο εν γένει, την πίσσα του πετρελαίου, την ορυκτή πίσσα ή το υπόλειμμα αυτής	157.126

E. Ανταγωνισμός

1. Εγχώριες - ξένες επιχειρήσεις

Οι κυριότεροι παίκτες στους επί μέρους τομείς παραγωγής και διανομής ενέργειας έχουν καταγραφεί σε προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας μελέτης και είναι η κρατική RomGas και η αυστριακών συμφερόντων OMV Petrom. Η τελευταία μάλιστα έχει στα επιχειρηματικά σχέδιά της την εξαγωγή σε άλλες χώρες της παραγόμενης στη Ρουμανία ενέργειας.

Στην εξόρυξη πετρελαίου μεγάλες πολυεθνικές έχουν τα ηνία. Το μεγαλύτερο μερίδιο έχει η γαλλικών συμφερόντων Schlumberger Logelco Inc Panama Ciudad de Panama Sucursala Bucuresti. Ακολουθούν η αμερικανικών συμφερόντων Weatherford Atlas GIP SA και η Grup Servicii Petroliere SA, η οποία έχει εξορυκτική δραστηριότητα στο πλαίσιο συμφωνίας με την OMV, ενώ μικρότερα μερίδια κατέχουν οι Expert Petroleum Solutions SLR, η ρουμανική Foraj Sonde SA και η CDI Oilfiels Services SLR, θυγατρική της αμερικανικής John Crane.

Αναφορικά με τη μελέτη και διαχείριση των νέων κοιτασμάτων, πρωταγωνίστριες θα είναι οι ExxonMobil και OMVPetrom.

2. Τιμές λιανικής πώλησης

Αναφορικά με τις τιμές, το πετρέλαιο θέρμανσης το 2017 άγγιξε τα 0,898 ευρώ ανά λίτρο¹⁷. Οι τιμές έχουν υποχωρήσει σε σχέση με την περίοδο 2011-2014, όπου είχαν σημειωθεί τα υψηλότερα επίπεδα (με αποκορύφωμα το 2013 όπου οι τιμές είχαν αγγίξει τα 1,223 ευρώ το λίτρο). Οι τιμές φυσικού αερίου διαμορφώνονται ως εξής¹⁸: η τιμή φυσικού αερίου το πρώτο εξάμηνο 2017 ήταν 0,0314 ευρώ ανά κιλοβατώρα για κατανάλωση οικιακή, ενώ για κατανάλωση βιομηχανική ήταν 0,025 ευρώ/KWh. Η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας για οικιακή χρήση το α' εξάμηνο 2017 ήταν 0,1198 ευρώ/KWh (η πιο υψηλή τιμή της τελευταίας οκταετίας ήταν το α' εξάμηνο του 2013 όπου η τιμή 0,1323 ευρώ/KWh)

¹⁷ <https://www.statista.com/statistics/597599/heating-oil-price-romania/>

¹⁸ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Natural_gas_price_statistics

ΣΤ. Θεσμικό πλαίσιο

1. Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου

Η ρυθμιστική αρχή ενέργειας της Ρουμανίας είναι η ANRE (Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei)¹⁹. Πρόκειται για μια ανεξάρτητη αρχή, που έχει ως αντικείμενο την εποπτεία της εγχώριας αγοράς ενέργειας (ηλεκτρικής, θερμικής και φυσικού αερίου). Συγκεκριμένα, έχει αρμοδιότητα για την προετοιμασία και εφαρμογή νομοθεσίας στον τομέα του φυσικού αερίου, την εποπτεία για τήρηση αποθεμάτων ασφαλείας, τον ορισμό σε ορίζοντα τετραετούς περιόδου των ρυθμιζόμενων χρεώσεων προς προστασία της οικιακής κατανάλωσης, την αδειοδότηση για την κατασκευή αγωγών και για τη διανομή του φυσικού αερίου.

Σημειώνεται ότι για την αγορά πετρελαίου η αρμόδια ρυθμιστική αρχή είναι η NAMR²⁰ (Agenția Națională pentru Resurse Minerale).

Σε επίπεδο εθνικού σχεδιασμού και νομοθετικών ρυθμίσεων, σημειώνεται ότι την τελευταία δεκαετία έχουν γίνει σημαντικά βήματα με στόχο τη μείωση των εισαγωγών της Ρουμανίας και την, κατ' αποτέλεσμα, ενεργειακή της αυτονομία, μέσω και της αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Προς το σκοπό αυτό έχουν εκπονηθεί τα εξής Σχέδια Δράσης, τα περισσότερα από τα οποία με οικονομική ενίσχυση από την ΕΕ και τεχνική υποστήριξη από την Παγκόσμια Τράπεζα:

- Εθνική Στρατηγική για την Κλιματική Αλλαγή 2016-2020
- Εθνικό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή και Στρατηγική για τη χαμηλή χρήση υδρογονανθράκων και την πράσινη ανάπτυξη (2016-2030)
- Εθνικό Σχέδιο για τις ΑΠΕ (2010)
- Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Ενέργεια 2016-2020/2030
- Σχέδιο Δράσης για την ενεργειακή αποτελεσματικότητα (2007 και 2011)

2. Επίδραση θεσμικού πλαισίου στον ανταγωνισμό

Η Ρουμανία, λόγω της παράδοσης στην παραγωγή τόσο φυσικού αερίου όσο και πετρελαίου, έχει ένα αρκετά ανεπτυγμένο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των δραστηριοποιούμενων στον τομέα της ενέργειας εταιριών. Ο εστερτισμός στο κανονιστικό της πλαίσιο της αρχής του διαχωρισμού του προϊόντος από το δίκτυο έχει επιτρέψει την ελεύθερη πρόσβαση στους παρόχους, με αποτέλεσμα την ενίσχυση του ανταγωνισμού στη βαθμίδα αυτή. Η ολιγοπωλιακή, ωστόσο, ακόμα δομή στην παραγωγή, ενδέχεται να προκαλέσει στρεβλώσεις με αρνητική επίδραση στις τιμές. Η πρόβλεψη για ρυθμιζόμενες τιμές για οικιακή χρήση δημιουργεί ακόμα προστατευτικό πλέγμα για τα νοικοκυριά, στο πλαίσιο κοινωνικής πολιτικής²¹.

Η λήψη, επομένως, μέτρων που έχουν επηρεάσει θετικά την αγορά ενέργειας ήταν η απελευθέρωση στις τιμές φυσικού αερίου και η εναρμόνιση της ρουμανικής νομοθεσίας με την κοινοτική στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών. Ειδικά όμως στον τομέα των ανανεώσιμων, συνολικά εξεταζόμενα τα ληφθέντα μέχρι στιγμής μέτρα είναι μάλλον αποσπασματικά και δεν εντάσσονται σε ένα ενιαίο πλαίσιο δράσης, εξ ου και οι παρατηρούμενες παλινδρομήσεις, όπως η ήδη αναφερθείσα νομοθεσία του 2013 για την

¹⁹ <http://www.anre.ro>

²⁰ <http://www.namr.ro/home/>

²¹ <http://www.anre.ro/en/electric-energy/consumers/european-charter-on-the-rights-of-energy-consumers>

έκδοση πράσινων πιστοποιητικών, που ουσιαστικά αποτέλεσε τροχοπέδη στις σχετικές επενδύσεις.

Z. Ενεργειακή συνεργασία Ελλάδας - Ρουμανίας

Η συνεργασία της Ελλάδας με τη Ρουμανία στον ενεργειακό τομέα εντάσσεται στο πλαίσιο υλοποίησης του "Κάθετου Διαδρόμου" φυσικού αερίου διπλής ροής, με στόχο τη σύνδεσή του με τον TAP. Στις 20.9.2016 υπεγράφη στο Βουκουρέστι Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ των διαχειριστών φυσικού αερίου Ελλάδας και Ρουμανίας, ΔΕΣΦΑ και TRANSGAS. Το Μνημόνιο προβλέπει τη συνεργασία των δύο εταιριών για τη διασύνδεση των συστημάτων μεταφοράς και την ολοκλήρωση της αγοράς φυσικού αερίου στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, καθώς και τη συνεργασία τους στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς όπου συμμετέχουν. Με τον Κάθετο Διάδρομο δίδεται στη Ρουμανία η ευκαιρία να καταστεί σημαντικός κόμβος όχι μόνο μεταφοράς αλλά και εξαγωγής φυσικού αερίου, ειδικά μάλιστα αν αποδειχθεί ότι τα κοιτάσματα που διαθέτει στη Μαύρη Θάλασσα είναι αξιοποιήσιμα και εμπορικά βιώσιμα.

Ακολούθως υπεγράφη στο Βουκουρέστι στις 19.7.2017 Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ των διαχειριστών φυσικού αερίου Ελλάδας (ΔΕΣΦΑ), Βουλγαρίας (Bulgariatransgas), Ρουμανίας (Transgas) και Ουγγαρίας (FGSZ), καθώς επίσης και της εταιρίας ICBG που προωθεί το διασυνδεδημένο ελληνοβουλγαρικό αγωγό IGB για την υλοποίηση του κάθετου διαδρόμου μεταφοράς φυσικού αερίου. Η συμφωνία προβλέπει συνεργασία για τον συντονισμό ενεργειών για τη μελέτη και την υλοποίηση έργων διασύνδεσης και δικτύων μεταφοράς φυσικού αερίου από την Ελλάδα μέχρι την Ουγγαρία και την Ουκρανία και αμφίδρομα. Εντάσσεται δέ στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας για τη Διασύνδεση των χωρών της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης στον τομέα φυσικού αερίου (CESEC) μετά την υπογραφή Κοινής Δήλωσης των κυβερνήσεων των τεσσάρων χωρών στη Βουδαπέστη (8-9/9/2016).

Με επόμενο Μνημόνιο Συνεργασίας που υπεγράφη στις 28/9/2017 στο Βουκουρέστι κατά την 4η Συνάντηση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου των χωρών Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης (CESEC) συμφωνήθηκε ότι η συνεργασία θα επεκταθεί και στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, των ΑΠΕ και της ενεργειακής απόδοσης.

Σημειώνεται, ότι η Transgas είχε προσέλθει στην πρώτη φάση του διαγωνισμού για ιδιωτικοποίηση του 66% της ΔΕΣΦΑ, σε κοινοπραξία με την γαλλική GRTgaz, όμως δεν προχώρησε, καθώς δεν πληρούνταν οι κοινοτικές προδιαγραφές περί νομικού διαχωρισμού ανεξάρτητων λειτουργικά εταιριών (διαχωρισμός εμπορικών δραστηριοτήτων από εκείνες που σχετίζονται με την κατασκευή και διαχείριση δικτύων²²). Πλέον, σε συνεργασία με την ισπανική Reganosa, η οποία ηγείται της κοινοπραξίας που δημιουργήθηκε για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό, διεκδικεί το 66% της ΔΕΣΦΑ, έχοντας καταθέσει τις σχετικές δεσμευτικές προσφορές²³.

H. Συμπεράσματα - Προοπτικές ελληνικών επιχειρήσεων

Η Ρουμανία είναι μια χώρα πλούσια σε αποθέματα πετρελαίου, φυσικού αερίου και άνθρακα, η οποία επιπλέον διαθέτει αρκετές υδροηλεκτρικές μονάδες, εννέα διυλιστήρια αργού πετρελαίου και δύο πυρηνικούς αντιδραστήρες. Καθίσταται ως εκ τούτου σημαντικός παράγοντας στη διασύνδεση των ενεργειακών αγορών της Κεντρικής

²² https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2010_01_21_the_unbundling_regime.pdf

²³ <https://www.agerpres.ro/economic/2018/01/08/transgaz-se-aliaza-cu-spaniolii-de-la-reganosa-pentru-achizitia-companiei-de-gaze-desfa-din-grecia--32478>

και ΝΑ Ευρώπης και αναμένεται να παίξει ακόμη σημαντικότερο ρόλο στην ενεργειακή διασύνδεση των ευρωπαϊκών χωρών, ενισχύοντας τη δυναμική της ως εξαγωγέας φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας.

Δεδομένου του ανταγωνισμού σε μία ήδη μοιρασμένη αγορά στον τομέα παραγωγής και διανομής πετρελαίου και φυσικού αερίου, λίγες προοπτικές, σε μία πρώτη ματιά, διαφαίνονται για ελληνικές επιχειρήσεις στους παραπάνω κλάδους. Επίσης, μέχρι να οριστικοποιηθεί και σταθεροποιηθεί το πεδίο στον τομέα των ανανεώσιμων, υπάρχει εφεκτικότητα στην αγορά ως προς τις επενδύσεις. Υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι οι ρουμανικές κυβερνήσεις θα διατηρήσουν το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και θα συνεχίσουν την παροχή κινήτρων, οι σχετικές επενδύσεις παρουσιάζουν κάποια δυναμική, ειδικά στον τομέα της αιολικής και υδροηλεκτρικής ενέργειας, όχι τόσο της ηλιακής.

Ωστόσο, σε μια πιο προσεκτική μελέτη, σημειώνεται ότι η κατασκευή των νέων αγωγών προσφέρει σε μελετητικές και κατασκευαστικές εταιρίες και σωληνοурγίες ευκαιρίες για ανάληψη έργων υποδομών, στο πλαίσιο κοινοπραξιών .

Περαιτέρω, για τις ελληνικές εταιρίες υπάρχουν ακόμα ευκαιρίες σε τομείς, όπως:

- παραγωγής ηλεκτρικών κεντρικών σταθμών και προϊόντων – υπηρεσιών για ηλεκτρικούς σταθμούς
- κατασκευής νέων ηλεκτρικών μονάδων ενέργειας
- κατασκευής μονάδων, εγκατάστασης εξοπλισμού, επισκευών
- βιοκλιματικών/ ενεργειακών μελετών

Πηγές

Έντυπες:

Southeast Europe Energy Outlook 2016/2017, IENE, Athens, May 2017
BP Statistical Review of World Energy 2017
Major Companies in Romania, 20th Ed., Romania, Then and Now, 2017
Transelectrica 2016 Annual Presentation

Ηλεκτρονικές:

<https://www.statista.com/statistics/597599/heating-oil-price-romania/>
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Natural_gas_price_statistics
<http://www.anre.ro>
<http://www.namr.ro>
www.ceicdata.com
<https://www.statista.com/statistics/703676/natural-gas-consumption-romania/>
www.electrifurnizare.ro (Έκθεση Αυγούστου 2017)
<http://energypost.eu/romania-key-player-gas-eu/>
http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Renewable_Energy_Country_Attractiveness_Index_43
<https://www.transgas.com/>
<https://www.agerpres.ro>
www.statistics.gr